

GAZETA KRAKOWSKA

N^{ro} 19.

Z KRAKOWA DNIA 7 MARCA 1819 ROKU W NIEDZIELĘ

Z Warszawy d. 27 Lutego.

WIADOMOŚCI METEOROLOGICZNE z Roku 1818.

Pory Roku.

Przy końcu Stycznia w Toskanii, już nazywającą się wiosną, kwiaty wydawały zapach, róże kwitły i nowalnie nastąpiły.

W tymże miesiącu w okolicach Petersburga nadzwyczajnie czas wilgotny. Dnia 13 było kilka stopni zimna, a następnego dnia 5 stopni ciepła i deszcz padał rzęśniste, później trwał czas łagodny aż do końca Lutego, zimna nie bywały więcej nad 10 stopni i słońce dogrzewało. W maju zaczęły zielenieć ogrody, lecz później przykre nastąpiły zimna. O tak nadzwyczajnej zimie i czasie niestałym również donoszono z Perestawka i Penzy. Lato w Petersburgu było piękne. Od pierwszych dni Czerwca nie doświadczano prawie wiatrów północnych. Ciepło często dochodziło do 23 stopni i więcej. Obfitość owoców i jagód rozmaitych, była dowodem urodzajów.

W Gutemii Tobolskiej zima tęga,

mało było mrozów, któreby nie dochodziły 35 stopni Reaumura. W dniu zaś tym samym w Grudniu, gdy rano termometr okazywał 35 stopni zimna, po południu, kilka stopni było ciepła, tak, że śnieg począł topnieć.

W Odessie, od początku Listopada do ostatnich dni Grudnia ciągle mrozy, przechodzące czasem 18 stopni i morze daleko od brzegów zamarzło.

W okolicach Kiiowa urodzaj; od 15 Listopada nastąpiły ciągle mrozy do końca Grudnia i do 15 stopni dochodziły.

W Szwecyi po skończonej zimie, w Kwietniu na nowo nastąpiły mrozy i śnieg, z tej przyczyny wiele umierało ludzi. W maju zaś nagłe upały śnieg w górach roztopiły, i rzeki występując z koryt znaczne szkody poczyniły. W lasach zaś Dalekarskiej na początku Czerwca wiele jeszcze było śniegu: później w Czerwcu i Lipcu upały i susze niepamiętne; ciepła trwały aż do końca Grudnia od 5 do 10 stopni, tak iż okręty zawiały i wypływały z towarami, co jest rzeczą nadzwyczajną, drzewa kwitły i pola okryte były zielonością.

W Ameryce północnej od dnia II do 13 Lipca upały nadzwyczajne.

W Chrystyanii, równie jak w większej części krajów północnych, panowały w porze letniej piękne ciepła, tak dalece, że lata 1711 z względu na ciągłe pogody nie można było z tegorocznym porównywać.

W Ostrogotyi także łagodna była zima, i jagody zaczęły powtórnie kwitnąć. Podobnież w Norwegii do końca Grudnia nie było ani mrozu ani śniegu.

W Danii lato dzdzyte i jesienne nastąpiła zimna, ku końcu lata upały, ciepła trwały do pierwszych dni Grudnia i niektóre kwiaty na nowo kwitły.

W Sardynii dnia 30 Maja taki spadł śnieg, iż w okolicach Pinasca lecąca z góry jego bryła, dwóch ludzi porwała. W okolicach Madrytu nadzwyczajne zimna były w Grudniu.

We Francyi wiosna i lato sprzyjały winnicom i obiecywały obfite winobrania. W Paryżu d. 25 Lipca ciepło było na 28 stopni, susze znaczne panowały, Sekwana nadzwyczaj opadła i z powodu upałów szerzyły się choroby.

W okolicach Akwisgranu na końcu Września, drzewa powtórnie się zazieleniły, i fiatki na targu przedawano.

Podobnie w Monarchii Austriackiej wiosna była wczesna, a w lecie nadzwyczajnych doznawano upałów. Pomyślnie mie waliśmy ztamtąd wiadomości o pięknych urodzajach, zbiorach i pięknie dojrzewiających winnicach; w wielu miejscach musiano dawać podpory podkrzaki winne.

Powszechnie pora letnia tego roku dogodną była na winnice. W okolicach Pa-

ryża z winnic mających 3 morgi gruntu po 100 beczek wina zbierano. W Szampanii wczesne było winobranie i obfite. Gatunek i urodzaj wina w okolicach Epernay przewyższył nadzieje właścicieli.

W Niemczech ztąd sędzić można o obfitości wina, że pewny włościanin niedaleko Freyburga z jednego krzaka miał 3210 dosyć wielkich i dojrzałych winogron.

Niemniejszy urodzaj był i na inne owoce. W Kirchheim w kraju Wirtembergskim znajduąca się 80letnia jabłoń wydała roku tego 10 i pół korcy jabłek ważących 28 cetnarów; zrobiono z nich 560 kwart iabłeczniku.

W Saxonii tak się owoce zrodziły, iż gałęzie u drzew podierano. Susze iednak przeszkodziły urodzajowi zimniaków, zwłaszcza w Północnych Niemczech.

W Apenradzie w Danii iedna głowa kapusty wazyła 24 funty.

W Anglii zerwano gruszkę mającą 14 cali srednicy i t. d.

W okolicach Bremy rzadki w północnych krajach w tym roku widok. Pole ryzem zasiane w Czerwcu wityło, a upały znaczne przytożyły się do pomyślnego skutku tego doświadczenia.

Niedaleko Düszeldorf widziano d. 22 Grudnia na polu kłasy, które zakwitły.

U nas zima była bardzo lekka, chociaż pierwszych dni Stycznia zimno do 21 stopni dochodziło. Wiosna ciepława, potem chłodna. W lecie ciepła znaczne sprzyjały roślinności, przy końcu iednak Sierpnia, deszcze zbiorom były na przeszkodzie. Dni jesienne bywały prawie ciągle jasne, pogodne, ciepłe, i zasiewom dogodne. W śród Listopada pokazały się mrozy aż do 10 stopni, w Grudniu zaś nie by-

ły większe nad 13 stopni.

Z powodu tak osobliwych odmian w porach tegorocznych w całej prawie Europie, gazeta Londyńska przytacza następujące wiadomości o dawniejszych mrozach i upałach.

1303 i 1408 roku, całe prawie morze Bałtyckie zamarzło.

1423 roku można było piechotą iść po zamrzniętym morzu z Lubeki do Gdańska.

1709 r. morze Adryatyckie zamarzło od jednego brzegu do drugiego.

1718 r. panowały w całej Europie nadzwyczajne upały i susze. W Paryżu było ciepło na 98 stopni Farhenheita (*) czyli 29 Reaumura, i przez 9 miesięcy deszcz nie padał, trawa i zboża wyschły, drzewa zaś owocowe kwitły powtórnie w jesieni.

Wichry, burze i wylewy rzek.

Dnia 15 Stycznia, w Berlinie niezmierny wicher wielkie poczynił szkody. O północy uważano mocną jasność w powietrzu. Z Wiednia donoszono, iż tegoż samego dnia okropny był wicher. We dwa dni potem, to jest, 17go unas w Obwodzie Kalwaryjskim od 6tej w wieczor do północy niesłychany szturm, szkody niezmiernie zrzucił. Dnia tegoż w Gdańsku wiatr podobny do uraganu, ztąd szkody okropne; morze natenczas na 5 łokci weszło. Dnia tegoż w czasie wichru bałwany morskie z Sundu na 300 łokci wpadały do miasta Helsimburga i 24refutowe działa z mostu z sobą uniosły. W Hamburgu także z tej przyczyny, tak morze weszło, że dolna część tego miasta stała w wodzie. Dnia zaś 18go w Starodubach wicher i wiatr silny i niepamiętny, drzewa z ziemi powyrwał i t. d.

Dnia 22 Lutego, w wielu okolicach Bretanii burza wielkie szkody poczyniła. Tegoż dnia na górze S. Bernarda okropny wicher.

Dnia 2 Marca, w Maguszewie o 4tej po południu burza wielka z piorunami. Tegoż dnia i tej godziny w okolicach miasta Tarczyna burza z piorunami. Tegoż dnia w niektórych Gminach Konickiego Obwodu ku rzece Pilicy.

Jak w Grudniu 1817 roku gwałtowne burze panowały w Indiach Zachodnich, gdzie tyle zniszczenia zrzuciły, tak w dniu 34 i 5tym Marca r. b. w części północnej Europy niemieckiej straszliwe nastąpiły wichry, burze, i nawałnice. W dniu 3cim Paryż i północna Francya doznała tej klęski, również i Belgium. Dnia 4 Londyn, Ramsgate, Cowes, Deal, Rye, Holwich, Scherness, Soutampton, Weymouth, Portsmouth, którego miasta szkody na 80,000 funt: szterl: rachują i t. d. Równie niebezpieczeństwo było na morzu; między Calais i Helder rozbito się w tych dniach 140 okrętów, a przy brzegach Angielskich naprzeciw Hollandyi 300 okrętów. W porcie Francuzkim Port Louis 50 okrętów, częścią uszkodzonych lub zatopionych. Także okropna burza dopiero 24 t. m. okazała się w całej Szwecyi, i ta od 22 lat niepamiętna w tym kraju, niezliczone szkody sprawiła, i wiele miast, mianowicie Udderwalla wodą zalane zostały. Dnia 8 b. m. w Catanii okropna burza. W tym miesiącu wylewy rzek w całej prawie Francyi wielkie poczyniły szkody. Sekwana niziny wcale zalała. W okolicach Auxerre nagły wylew i t. p.

Kwiecień był spokojniejszym, lecz przy końcu tego miesiąca donoszone ie-

(*) Wynalazek termometru Farhenheita był roku 1709. Reaumura zaś dopiero w roku 1730.

szcze z różnych stron Francyi o burzach, gradzie, ulewach i wichrach, które iey mieszkańców pozbawiły wszelkiej nadziei żniwa.

Dnia 1 Maia, w Hamburgu okropna burza i ulewa. Dnia 2go w Minster-Essel nawalnica nadzwyczajna, a szkody nieocenione. W tym miesiącu rzeka Wezera, Ren, Men, Waal, Lech, i t. d. tak iak w roku 1817 wylewem swoim, wielkie poczyniły szkody.

Dnia 4 Czerwca, w Jane w Gubernii Tobelskiej okropna burza. Dnia 25 w Moskwie straszliwa burza, deszcz ulewny i grad. Dnia 27 w majątności Pechel w Inflantach padał grad wielkości orzecha Włoskiego.

Dnia 14 Lipca w różnych miejscach kraiu Dońskich Kozaków burza i grady, niemałe szkody zrzędziły. Dnia 23 w Sutrri w Państwie Papieżkim burza i grad, którego niektóre sztuki po 18 uncwy ważyły. W tym miesiącu burza na morzu zrzędziła wielką szkodę w Nowymiorku. D. 29 u nas na Pradze ulewa z gradem i piorunami niemałe uczyniła szkody. Dnia 30 okropna burza w majątności rządowej zwanej Nowotarg.

Dnia 11 Sierpnia. W Czorstkowie na Podolu pioruny i grad na 3 mile w około zniszczył całą nadzieję obfitego urodzaju. Dnia 23 w Szwajcaryi na górze Rigsberg straszliwa burza.

Przy końcu Września burze zrzędziły wielkie szkody na wyspach Dominica i Martinica.

Dnia 6 Października, niedaleko Trentszyna w Węgrzech straszna burza wieczorem. Dnia 8 w Rzymie ulewa z piorunami; podobnie dnia 27 w Perpignan burza;

pioruny i t. d!

Dnia 20 Listopada, w Smyrnie burza wielkie zrzędziła spustoszenia. Dnia 21 w Moskwie silna burza i wichur. Przy końcu tego miesiąca nadzwyczajna burza, poczyniła wielkie spustoszenie w Indiach Zachodnich. Na Jamaice plantacyie cukru, a na wyspach S. Jędrzeia i S. Łucyi plantacyie kawy, przez też burzę zupełnie zniszczone zostały. Na morzu wiele okrętów zatonało.

W tym roku na wyspie Sando, jedney z wysp Orkadzkich, wichur zwiął piasek, około 20 stóp wysoko leżący, a pod nim znaleziono budowle i grobowce dalekiej starożytności. Ten przynajmniej wichur, przyniósł iakowys pożytek (?)

Trzęsienia ziemi.

Dnia 24 Grudnia 1817 w Tfls po dwa razy mocne trzęsienie ziemi. Takoz w Wostitza, gdzie 5,000 ludzi o śmierć przypawilo.

W roku zaś 1818 w Sycylii trzęsienie ziemi dawalo się czuć od 20 Stycznia do 2 Marca.

Dnia 18 Lutego w Indiach Wschodnich trzęsienie ziemi w Bencoolen. Dnia 22 na 23 w Genui doznano małego trzęsienia ziemi; w tym czasie w Porto Maurizio niepamiętne. Tegoz dnia w Marsylii i kilku miastach Departamentu Wyższego Renu. Tegoz samego dnia w Hrabstwie Nizza, tak gwałtowne, że się dwa domy w Diano Castello obalily. Toz trzęsienie ziemi od strony morza Szrodziemnego pochodzące, w dniu 24 t. m. przez Włochy, średnią Francją do wysokości góry S. Bernarda doszło. Dnia zaś 25 w Turynie bylo mocne trzęsienie ziemi.

W Marcu, w Minchen przez nieiaki

czas słyszano podziemny łoskot, iaki częstokroć poprzedza trzęsienie ziemi.

Dnia 4 Kwietnia w Tartaryi, w okolicach portu Ochotskoy trzęsienie ziemi.

Dnia 3 Maia w Ankonie. Dnia 26 w Bessarabii dosyć mocne. Dnia 28 w Budweis, Rosenberg i wyniosłych górach przedzielających Czechy od Austrii Wyższew, mocne trzęsienie ziemi. W tymże miesiącu dawne i znaczne miasto Turcyi Europeystkiej, Filippopoli ogromnem trzęsieniem ziemi prawie zupełnie zniszczone zostało. Teżo niegdę kwitnącego miasta, zaledwie ślad wspaniałych budowli pozostał!

Dnia 22 Lipca, w Inspruku kilkokrotnie trzęsienie ziemi od zachodu ku wschodowi. Dnia 27 w Albano. Dnia 30 w Jassach. Dnia 31 w Jeorgiewsku. Przy końcu tegoż miesiąca w Meksyku trzęsienie ziemi, nie małą szkodę zrzędził; kilkaset ludzi utraciło życie lub skaleczonemi zostało.

Dnia 8 Września trzęsienie ziemi w Messynie. Tegoż dnia w Palermo, w Cuneo, Busea (w Królestwie Sardyńskim). Dnia 21 w Lisbonie bez znaczney szkody.

Z dnia 4 na 5 Października niedaleko Akwisgranu, dało się uczuć kilkakrotnie trzęsienie ziemi. Dnia tegoż w całej dolinie Vichtbach, Jummerhammer, Neuenhammer, Vicht i Hollberg.

Dnia 11 Listopada w Inverness w Szkocyi, nadzwyczajne trzęsienie ziemi.

Dnia 9 Grudnia w Parmie, w Liwrnie, w Gruna, Modenie, Mantui, Reggio i w górach przedzielających Kalabryją. Dnia 22 w Potters-Row w Hrabstwie Buckinham, trzęsienie ziemi, która się w jednym miejscu na kilka stóp zapadła. W tymże mie-

sięciu na wyspie St. Domingo dało się uczuć mocne trzęsienie ziemi.

Po wyleczeniu tak częstych w tym rdku trzęsień ziemi, dodać jeszcze należy, iż w kilku miejscach Francyi zapadała się ziemia. W Marcu zapadła się ziemia we wsi Norry w Departamencie Meurthe, przeszło na 18,000 sążni w obwodzie i zapada się coraz dalej. W poblikości miasta Pont-a-mousson (w okolicy Nancy) zaczęła się zapadać góra, tak dalece, że obawiano się tam zatamowania biegu Mozelli i powodzi w całej okolicy. W południowej Francyi, przez podobne zapadnięcie ziemi pod Vio, (w Auvergne, Depart: gór Kantalii) znikło 13 domów ze wszystkiem, i równy los zda się wiecej jeszcze domom zagrażać. Gościniec z Aurylac de S. Flor zapadł się na kilka stóp.

Lody płynące po morzu.

Żeglarze wyptływający na połow wiatrybów, przywieźli zgodnie wiadomość, iż ogromne lodowate massy, które przeszło 400 lat wschodnie brzegi Groenlandyi otaczały, od półtrzecia roku zaczęły się łupać, częścilią na wielkie płaskie bryły, częścilią na skupione góry, któremi Ocean Atlantyczny został napętniony. Kupieckie okręty płynące do Halifax i Neufundland, napotykały takowe wyspy lodowate, a okręt powracający z Bostonu, 3 dni płynął wkóło jedney takowej massy. Uważają także, iż już od r. 1815 światło północne nie pokazuje się. Różne były domysły fizyków dla wytłumaczenia tego nadzwyczajnego w naturze wypadku. Między innymi P. Ditmar Professor w Berlinie tłumaczy: „iż promienie słoneczne czyniąc wydrążenia walcowate w lodach, których otwory gdy potem zamarzają, ta

zamarzła] woda mająca w sobie wiele powietrza, rozpycha wyższą lodową pokrywę i rozsada ogromne bryły lodów., Zostaje jednak do wytłumaczenia, dla czego w roku dopiero 1818 promienie słońca, tak skutecznie działały na lody od lat 400 zamazłe; czemu w latach 1718, 1757, lub w r. 1811 to nie nastąpiło, w których latach silniey zdawało się słońce naszą planetę ogrzewać? Lecz, czyliby przyczyna ta, która od roku 1816 do 1819 tak wiele trzęsień ziemi po różnych częściach kuli ziemskiej sprawiła, których przeszło go w pismach publicznych wyrachować można, i kilka gór wulkanicznych wydała, czyliby ta, nie mogła wstrząsnąć i pokruszyć te kilkowieczne lody, lub równie wydać wulkany na lądzie jeszcze niedostępnym, lub źródła wód wrzących, których iak wiadomo nie mało na wyspach za kołem biegunowem leżących, a tych potoki wpadając w morze zamazłe, mogłyby je roztopić? Nadzwyczajnych skutków nadzwyczajne bydy powinny przyczyny.

Dwie wyprawy z tego powodu w tym roku wypływały z portów Angielskich, jedna pod Kapitanem Ross, który płynąc przez drogę zwaną Davis i odrogę Baffińską, miał się dostać do biegunu. Druga pod Kapitanem Buchan miała w tymże celu udać się ku Spitzbergen, ztamtąd ku biegunowi, a potem obie wyprawy miały dążyć do przesmyku Behring, w zamiarze skrócenia żeglugi do Chin. Ostatnia doszła do 80 stopnia szerokości; lody nie dozwoliły tej dalszego przejšcia. Pierwsza zaś odkryła na północnym brzegu odnogi Baffińskiej pod 76 i 78 stopniem szerokości, dzięki naród. (Obie te wyprawy powróciły do Anglii. Kapitan

Ross wydać ma wkrótce opis tej wyprawy, której dowodził.)

Wulkany.

Dnia 15 Lutego, w Ameryce północney, w prowincyi Quanaxatura wybuchnienie wulkanu zniszczyło gminy Peniamo i Piedod, tudzież 38 folwarków. W Meksyku i okolicach słyszano natenczas huk, podobny do wystrzałów działowych.

W Marcu na wyspie S. Łucvi wybuchnął wulkan, który wiele zniszczenia porobił, później ziemia zapadła się i z wulkanu zrobiło się jezioro, w którym są ryby.

Osobliwsze zjawiska natury.

Dnia 12 Lutego, wieczorem, we Francyi południowej, pokazała się kula ognista i ta na powietrzu się rozpękała.

W Algierze morowa zaraza. Takoz w Wołoszech niedaleko Orsowy, lecz ciągle mrozy, które tam od 20 Grudnia panują, zaraz uśmierzyły.

Do jednej z wysp na północy Szkocyi nazwiskiem Towla zbliżyła się wyspa lodowata sześć mil długa.

Dnia 10 Maja, w Czechach w miasteczku Lobkowic silny wiatr zachodni a potem wschodni napadłszy na czarną chmurę, uformowały słup, czyli bałwan, to jest trąbę powietrzną, która z szybkością przenosząc się przez miasteczko Gistobnic, wiele szkody poczyniła w majątnościach Strzemierzyc, Boratin i t. d.

Dnia 25 Lipca, w bliskości Wiborga w Jutlandyi, trąba powietrzna zniszczyła pięć domów ze szczętem, powyrywała drzewa, i t. d.

Okręt Rosyyski pod dowództwem P. Kotzebue w podróży swojej ku biegunowi północnemu, napotkał ogromną bryłę lodu, na której część jedna powierz-

chui okryta była urodzayną ziemią, z rosnącemi drzewami i roślinami.

W Lipcu, podczas okropney burzy w mieście Jully niedaleko Meaux, spadł trzygraniasty kamień, podobny do wapna, który wydawał zapach siarki.

Dnia 19 Października, o godzinie 10 wieczorem, Bukarest oświecony został, światłem kuli ognistej, która się pokazała na powietrzu; światło iey widać było o 180 mil od Bukarestu.

Dnia 11 Grudnia, w okolicach Klangenfurtu, spadały ze śniegiem czarne robaki, były dwójakiego gatunku, większe na pół cala długie, drugie cokolwiek mniejsze.

Dnia 24 Grudnia, w Amsterdamie i innych miastach Niderlandzkich, była mgła nadzwyczajnie gęsta. Tegoż samego dnia w Londynie również nadzwyczajna mgła.

Kapitan Ress przywiózł z podróży swojej do bieguna północnego, kilka kawałków meteorycznego żelaza, którego się tam bardzo wiele w ogromnych kawałach znajduje; podług doświadczeń Professora Brande składa się z tych samych części co kamienie meteoryczne.

Komety.

Dnia 4 Marca, P. Stark w Augsburgu postrzegł nowego kometę w konstellacyi Lissa.

Sławny Astronom Pons odkrył w Marsylii przy końcu tego roku, nowego kometę w konstellacyi Pegaza. Później drugiego w konstellacyi Węza.

Dnia 22 Grudnia, Professor Bessel odkrył w Królewcu nowego kometę, którego tylko przez lunetę dojrzyć moż

32

Magier.

Z Wiednia d. 26 Lutego.

N. Arcy Xiężna Maryja Ludwika Xiężna Parmy, Placency i Gwastali zjechała d. 15 b. m. w pożądanem zdrowiu do Wenecyi na przeciw Najjaśniejszym Cesarstwu naszemu, którzy w podróży swojej wszędzie, gdzie tylko zabawią, wszystkich wiernych swoich poddanych łaskawością i dobrocią zachwycają serca. D. 14 Lutego przybyli do Pontafel i tam nocowali.

Z Paryża d. 17 Lutego.

Zdrowie Króla polepsza się; ostatni napad pedogry tak był mocny, iż lekarze radzili, aby J. K. Mość dla poruszenia się kazał się na wozku po pokojach wozić.

Xiężna Berry ma znowu być przy nadziei.

Mowią o wielkiej odmianie w radzie stanu, a mianowicie zmniejszeniu płac i iey wpływu. — Zniesionego ministerium policyi oddalono 40 urzędników bez umieszczenia ich gdzie indziej.

Xże Choiseul mianowany jest Jenerałem majorem Paryzkiej gwardyi narodowej.

Utrzymuje się pogłoska o mianowaniu wielu Parów, na którą godność przeznaczają byłych Ministrów Pasquier i Lainé, wielu znakomych Jeneratów i Marszałków Lefebvre, Suchet, Mortier, Davoust i Jourdan.

Hr. Bouthillier mianowany być ma pełnomocnym Ministrem naszym przy Dworze Brazylijskim.

Xże Cambaceres wyjeżdża do Brukselli; chce dobra swoje w Belgii sprzedać, potem udać się do Spa, i dopiero w Wrześniu ma do Francyi powrócić.

Hr. Regnault de St. Jean d'Angeli,

którego zdrowie bardzo jest osłabione, miał otrzymać pozwolenie powrócenia do Francyi.

Summa zebranych we Francyi składek dla osady Pola przytułku wynosi do 70,000 fr. — Niedawno nadeszły do iednego z tu-tejszych dzienników trzy pisma tyczące się Pola przytułku i zostały umieszczone. Pierwsze podpisane było J. N. Dignes, drugie du Nom, a trzecie Français. Wszystkie trzy podpisy razem zebrane, wyrażały: *Indignes du nom Français* (niegodni imienia Francuzkiego.)

Dwie karlice, z których najmłodsza ma 73 lat, ściągają tu na siebie wiele widzów. Pierwsza ma 34, a druga 39 calów wysokości. Mnieysza nazywa się Pani Bébé, na pamiątkę sławnego króla Króla Stanisława, który zakochał się w iey wizerunku i prosił o iey rękę. Lecz rodzice 14to letniey w owczas tey piękności odmówili iey zakochanemu Bébé. Był to wielki cios dla małego serca w wysokim na 3 stopy ciele; Bébé umarł z miłosney tey zgryzoty w 23 roku życia.

P. Caillaud młody Francuz, który 4 lat po Egipcie, Nubii, &c. wędrował i niedaleko czerwonego morza odkrył zapa-dłe stare miasto, powrócił teraz do Marsylii. Niedaleko zepadłego powyższego miasta odkrył także obfitą szmaragów kopalnią, którą terazniejszy Wielkorządca kazał dokładnie rozpoznać.

Pomiędzy zakładami dobroczynności posiada Francya ieden, którego w żadnym niema kraju, to jest towarzystwo dziecinne dla wsparcia ubogich starców, założone w r. 1803 przez Panią Dupont de Nemours, w chwalebny cel przyzwyczajenia dzieci, mianowicie dziewczęta do dobroczynności. Każde dziecko chcące,

bydź członkiem tego towarzystwa, płacić co tydzień musi z swey oszczędności po 7 Su i obowiązać się na rok do tey opłaty. Wybierają co rok swojego prezesa, iego zastępcę, sekretarza i podskarbiego. Odwiedzają z swemi rodzicami ubogich i zdają towarzystwu sprawę o ich potrzebach. Zapomóżeni przez towarzystwo starcy, otrzymują zazwyczaj dwie nowe koszule i sordut. Odzież ta jest, ile możności, przez dzieci robiona.

Izba Deputowanych przyjęła nakoniec d. 16 większością 132 przeciw 100 głosów projekt rozciągający budżet do roku 1820. — D. 15 i 16 złożyli Ministrowie teyże izbie rachunki dochodów i wydatków z lat 1815, 1816, 1817 i 1818, które poprzedzają budżet.

Z *Bruxelli d. 17 Lutego.*

Podczas ostatniego swojego w Hadze bawienia wydał Król wyrok, aby piechota i jazda iednako były ubrane, ponieważ przez połączenie liniowey piechoty z milicyją zrobiła się romaitość w ubrauu. Tym wyrokiem zniósł Król inspektorów okręgowych.

Król trudni się ciągle ulepszeniem losu Duchowienstwa Katolickiego i na powiększenie płacy plebanow wyznaczył znowu niedawno 286 612 Zh.

Z Brügge piszą, iż policyia iak w przeszłym tak i w tym roku zabraczazała z tamtejszych Kościołów wydane przez Biskupa Broglio i pod iego pieczęcią rozporządzenia względem postu.

Xże Prosper Aremborg, który rozwiódł się z Panią Tascher de la Pagerie, krewną zmarley Cesarzowey Józefy, ożenił się d. 27 Stycznia w Czechach: z Xiężniczką Lobkowitz i w krótcie z iedzie z nią do swojego zamku w Ever.

DODATEK DO N° 19. GAZETY KRAKOWSKIEJ

Z KRAKOWA DNIA 7 LUTEGO 1819 ROKU W NIEDZIELĘ

Z Londynu d. 17 Lutego

P. Tierney chce wnieść do izby niższej parlamentu, aby wyznaczone Król. lewicowi Xeu Jorku 10,000 f. szt. za dozór i staranność około Króla płacone były z pensyi Królewskiej nie z skarbu publicznego.

Z wyspy Ceylon nadeszły niedopomyślniejsze wiadomości. Nie nastąpił im zupełna spokojność poki ta wyspa nie zostanie oddaną pod zarządzanie wschodnio-indyjskiej kompanii, gdyż Gubernator Browarig przez swoją surowość nie potrafił tam przywrócić posłuszeństwa. Kandyanie nie chcą się poddać i spodziewają się, że klima pobije Anglików. Zginęło już do 30 oficerów i 600 żołnierzy Europejskich, 1200 Seapoistów i 3000 wózowców. Połowa posiłkowego wojska Madrańskiego jest chorea i do boju nie zdolna. Woyna ta kosztuje Anglią miesięcznie do 100,000 f. szt.

Jedno z naszych pism umieściło następujący poczet ludzi, którzy w rewolucyi Francuzkiej oręż nosili i smutny koniec wzięli: Dumouriez wygnany, żyje z pensyi 1200 f. szt. w Anglii. Luëkaer, Cu-

stine, Houchard, Xie Biron de Lauzun, Westerman, Ronsin, Rosignol padli pod giulotynią za rządów Robespierra. Miranda, rodem z Karakas, umarł niedawno jako więzień stanu w Kadyxie. Hoche i Championnet otruci. Kleber zamordowany w Egipcie. Pichegru naprzód wygnany, potem zaduszony. Brune zamordowany w r. 1815 w Awenionie. Malet i Lahorie rozstrzelani, ponieważ oburzyli się przeciw rządowi Bonapartego w r. 1812. Ney i Mouton Duvernet rozstrzelani w r. 1815. Miurat rozstrzelany z rozkazu Króla Neapolitańskiego. Berthier z okna się zabił. Dotąd zostają jeszcze na wygnaniu: Grouchy, Vandamme, Thureau, Savary, Soult, Humbert, Bertraud, Lefebvre - Desnottes, bracia Lallemand. Bonaparte jako więzień stanu na wyspie S. Heleny, a bracia jego na wygnaniu.

Podług ścisłego wyrachowania ubiór balowy znakomitey w Londynie Damsy nie, choć więcej ważyć, jak lotów 16; dla tego też Damsy takowe nazywają tu po spolicie ósmio uncyiowe.

Zoany pod nazwiskiem Piotr Pindar, niedawno zmarły Wierszopis Angielski,

Doktor Wolcot, zwykł o sobie mawiać: " Byłem ubogim, ubiegałem się po Europie, Afryce i zachodnich Indiach za szczęściem, i znalazłem go nakoniec w Xięgar-ni w Paternosterrów; zalecając z uśmiechem Xięgarzowi moje dzieła do druku, stałem się bogatym.,,

Potrzebowanie zagranicznej pszenicy w prowadzonej lub w prowadzić się jeszcze mającej z portów nad rzekami Eider i Bidassao, zabronione jest aż do 22 Maia r. b. w wszystkich połączonych królestwach W. Brytanii. Pozostałość takowej pszenicy zostawać będzie pod zamknięciem rządowem, i dopiero po 3 miesiącach, jeśli średnia cena kwarteru przycydzie 80 szylingów, będzie mogła być ta pszenica sprzedawana,

Z Nowegotorku d. 10 Stycznia.

Z południowej Ameryki nadeszły tu następujące wiadomości:

Naywyższy Dyrektor Rzpltey Chili odebrał rapport następujący: — Okręt Hiszpański, Królowa Maryja Izabela, o 50 dzieciach i mający na sobie 700 jeńców, znalazł się w naszych rękach. Wzięty on został w porcie Talcaguano przez nasze okręty S. Marcin i Lantaro. P. Warnes, jeden z naszych officerów przybył tu na okręcie Ballenera z tą wiadomością, i uda się natychmiast do miasta. Jest teraz godzina 9 w wieczor; lecz nie zatrzymuję go, aby J.W. Panu udzielił jak nayprędzej inne bardzo dla nas ważne wiadomości, i t. d. — Do portu Buenos-Ayres nadeszły dwie fregaty Horatio i Cureazo, zbudowane w Nowymyorku, każda na 36 dział i 200 osady. D. 6 b. m. wszedł do tegoż portu okręt Hiszpański S. Tomasz, zabranv przez korsarski okręt z tego portu Vigilance, a d. 18 bryg Hiszpański Diligente,

zabrany przez tegoż korsarza przy St. Domingo. — Listy z wyspy S. Troycy pod d. 7 Grudnia i innych miejsc zawierają pod różnemi datami szczegóły następujące: Jenerał Bolivar powrócił do Angustury; Bermudos dowodził oblężeniem Kumany; Paez pobił woyska Królewskie w 3 miejscach; Cedono wyparł woyska Królewskie z Faralva, gdzie został 400 ludzi. Rząd trzyma się utożsamieniem manifestu i protekcji przeciw wzywaniu przez Hiszpanią Mocarstw sprzymierzonych do pośrednictwa między nią i osadami południowej Ameryki, w którym piśmie wyraża nieodmienne swoje postanowienie, iż nie odpowie na żadną propozycyją, któraby nie dążyła do uznania niepodległości Wenezueli. Wolne prowincye Nowey Grenady wezwane zostały do wystania deputowanych na nowy kongress, który składać się ma z 35 reprezentantów.

Od Brzegów Menu d. 20 Lutego.

Wyznaczona przy Seymie związku Niemieckiego w Frankforcie kommissyja woyskowa, rozpocznie na nowo prace swoje.

Hr. Las Casas oczekiwany jest w Frankforcie, i założyć mamieszkanie swoje w pobliskim tego miasta Offenbachu.

Wieszczką Francuzka Lenormand podczas ostatniego pobytu swojego w Niemczech dowiodła, iż wieszczczenie lepiej poptaca, niżeli obławianie prawdy.

W. Xze Badeński nie przeniósł się jeszcze do zamku i mieszka dotąd w Xiążęcem swoim pałacu. Zamiast wielkich obiadów przybiera codziennie do swojego stołu 6 do 8 urzędników lub znakomitych mężów. Dotąd przestaje na dawniejszym swoim apanażu. Mądra jego oszczędność uchyliła już wiele nadużyć.

W Sztuttgardzie czynione są przygotowania do zwołania stanów Królestwa.

W Bambergu podczas drogi w latach 1816 i 1817 utworzyło się towarzystwo do wspierania chorych i niedostatek cierpiących obywateli, które w pierwszym zaraz roku liczyło 200 członków. Każdy członek składa rocznie 1 ZR. 12 kr. Większe składki nie są przyjmowane. Jmie bogacza znajduje się obok ubogiego; wszyscy są szlachetkami w obliczu Boga i ludzi.

Naywiększy przyjaciel zakonu Jezuitckiego w Freibergu, Szulteis Jechtermann, złożył swój urząd, a na jego miejsce obrany został ich przeciwnik, dawny Szulteis Werro. Sześciu Xieży Jezuitów i dwóch braciaków żyją w kolegium tamtejszym spokojnie; lecz ta spokojność jest tylko pozorna; postępują zwolna, aby tem pewnie doszli do swego celu. — W Lucernie zakazane zostały dwie gazety.

N. Król Pruski przyrzec miał w zamęcie Xciu Pawłowi, naystarszemu synowi W. Xcia Meklenbursko - Szwerińskiego, drugą swą córkę Królową Alexandrę.

Zwracamy uwagę Czytelników, którzy są przyjaciółmi poezji na poema powyższe teraz na widok publiczny, pod tytułem: *Les Obseques de Kościuszki aux Tombeaux des Rois de Pologne a Cracovie.* (Obchod pogrzebowy Kościuszki w Grobach Królów Polskich w Krakowie, przez Hr. de Lagarde de Messence.) Drukowane jest w Minchen in 4to i obeymuje razem z historycznymi notami kart 64. Tytuł przyozdobiony jest wizerunkiem Kościuszki, pod którym wyrażony jest

pomnik grobowy z obrządkiem pogrzebowym. Autor tego poematu Hr. de Lagarde znajduje się teraz w stolicy Bawaryi Minchen. Podróżując przez wiele krajów podczas rewolucyi Francuzkiej, nabył wiele wiadomości; jest członkiem Towarzystwa Królewskiego przyjaciół nauk w Warszawie, Akademii w Neapolu i Towarzystwa naukowego w Krakowie. Chcąc zaś udowodnić swą miłość do narodu Polskiego, i będąc w Krakowie przytomny obchodowi pogrzebowemu Kościuszki, opisał go wierszem Francuzkim i Hr. Stanisławowi Potockiemu przypisał. — Wystawienie ważniejszych chwil życia Bohatera Polskiego wymagałoby obszerniejszego dzieła. Tu znajduje się tylko utyskiwanie wzbudzające żal po obrońcy najwyższych praw, po Przyjacielu cnoty i ludzkości, po Rycerzu, który tylko dla wolności i oyczyzny żył! Wiersze mają związek, gładkość i zasługują mieć się obok najlepszych Poetów Francuzkich. — Na dowód jak to dziełko 'przyjętem' zostało przez N. Króla Bawarskiego, dołączamy tu list tego Monarchy do Hr. Lagarde.

„Mei Hrabio Lagarde! — Oddany na ręce P. Hr. Karola de Rechberg dla mnie, exemplarz WPana Poematu odebrałem z uczuciem, wraz z listem Jego pod d. 10 b. m. pisany, a na dowód ukontentowania moiego z jakim totak interesujące Poema czytałem, i na dowod szacunku, i jak we mnie wzniecił Autor, poświecający swój czas i talent na opisanie pamięci tak sławnego Meża, proszę przyjac dołączony tu medal. Z takimi to dla WPana uczuciami, Mei Hrabio de Lagarde de Messence, polecam WPana Opiece Boskiej.

Maxymillian Józef,

W Minchen d. 31 Stycznia 1819.

Dziełka tego dostać można w Xiegar-ni JP. Grabowskiego pod N. 24 w ulicy Grodzkiej.

DONIESIENIA

Wydział Dochodów Publicznych i Dóbr Narodowych w Senacie Rządzającym Wolnego Niepodległego i ściśle Neutralnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu. W skutek wezwania Kommissyi Włościańskiej przez Trzy Nayiasotaysze Dwory do usadowienia Włościan w Kraju Wolnego Miasta Krakowa, i Jego Okręgu ustanowionej z dnia 10 Lutego r. b. do N. 41 do Senatu podanego, zawiadomiam Wydział Dochodów Publicznych, iż Dobra, i realności na wieczną Dzierżawę (Erbpacht) przeznaczane wypuszczanemi będą przez publiczną Licytacyą w terminach, to jest: Pierwszym 1. Maja 1819 r. i następnych, drugim 15 Maja 1819, i następnych, trzecim, stanowczym 1. Czerwca 1819, i następnych.

W Dobrach Lipowiec.

1. Folwark Wygieźłów obeymujący Gruntu ornego morgów 160, Łąk morgów 20, z Propinacją, Piecem Wapiennym, budowlami Folwarcznemi, Browarem &c
2. Folwark Mętków obeymujący Gruntu ornego morgów 105, Łąk morgów 24 w Jeziorach morgów 11 z pobudynkami i Propinacją.
3. Realność tamże, do współubiegania Starozakonnych morgów 10.
4. Folwark Kwaczała obeymujący Gruntu Ornego morgów 192, Łąk morgów 20 z budynkami i Propinacją.
5. Realność tamże do współubiegania Starozakonnych morgów 10.
6. Folwark Jankowice obeymujący Gruntu Ornego morgów 100, Łąk morgów 126, Pastwisk morgów 22 z budowlami i Propinacją.
7. Realność tamże do współubiegania Starozakonnych morgów 10.
8. Dwie realności we Wsi Zagorzu do współubiegania Starozakonnych, każda Morgów 10.

W Dobrach Wyciąże.

1. Folwark Wyciąże obeymujący w Gruntach ornych, łąkach, około morgów 200 z Propinacją i budowlami.
2. Dwie realności do współubiegania Starozakonnych, każda od morgów 10.

W Dobrach Tonie.

1. Folwark Tonie obeymujący w Gruntach ornych, łąkach, około morgów 110 z Propinacją i budowlami.

2. Realność do współubiegania Starozakonnych od Morgów 10.

Zyczący sobie nabywać takowe Dzierżawy wieczny, o Warunkach Licytacy do kontraktów mających bydź ogłoszonych, mogą się wrzód dowiedzieć w Biórze Kommissyi Włościańskiej, gdzie równie, o Stanie Dobr tych, o Budynkach, dokładnie zawiadomionemi będą. — W Krakowie dnia 22go Lutego 1819 roku.

Grodzicki. —

Za Sekretarza Adi. Wy. Marcisiwicz.

W Krakowie za Nową Bramą w Reytszuli dnia 8; na końskim Targewisku dnia 9 Marca b. r. pierwsza o godzinie 10tej ranney, druga o 2giej po południu odbędzie się publiczna licytacya za gotową zapłatą Szeibitizu, Komod, Stolików, Koni z ubierem, pół wozu kutego, Piernatów, Skrzyń, Pił, Obrzów i innych. Zyczących sobie kupna na oznaczone miejsce i dzień zaprasza. W Krakowie d. 4 Marca 1819.

Storczyński, Kom. Sąd.

Juridika Radziwiłowska dawniey, dziś Angielskie zwana, przy ulicy Wesola położona, Częściami podług dzisiejszego rozdziału, lub razem z wolney ręki jest do sprzedania; po informacyą na miejsce udać się można do Właściciela.

W handlu Bened. Knute i Komp. przy rynku wielkim pod L. 458 dostać można Ram wyłascznych do Zwierciadel lub Obrzów w naynowszyrn Guście i pomierną Cenę, na lokcie według swego żądania.

Para Koni Kasztanowatych Karecianych sresnastey miary, do Massy s. p. Franciszka Antoniego wolf de Wolfsthal należących, przez publiczną Licytacyą na końskim targu przy Kleparzu tu w Krakowie dnia 9 Marca r. b. 1819 o godzinie 11 ranney, sprzedane zostały. — W Krakowie d. 2 Marca 1819 r.

Mutakiewicz, P. O. D. Pisarz Aktów

Pewien Obywatel mający summy 1000, 2000, 3000, 4000 sztuk ważnych Hollenderskich dukatów są do pożyczenia od dnia 24 Czerwca 1819 roku na pewną hipotekę w Rzeczypospolitey Krakowskiej, lub w Woiewództwie Krakowskim. Zyczący sobie pożyczenia summy którą; zgłosić się raczy do w. Adama Krzyżanowskiego Doktora obywatela prawa.

Pewien obywatel potrzebuie Naucyciela do dzieci swoich, którenby posiadał doskonałą znalomość języka Francuzkiego i Niemieckiego, okazał znalomość nauk klasycznych i świadełtwa swey moralności. Zyczący sobie raczy się zgłosić do W. Burzyńskiego, Kupca pod Nr. 553.